

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бюджет заңнамасын жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жүзеге асырылу барысы» (91,92,93-қадамдар) тақырыбы бойынша дөнгелек үстел отырысына ҚР Қаржы министрі Т. Савельеваның баяндамасы

Астана қ., 30.03.2017ж., сағ.:15:00

«Бюджет шығыстарының тиімділігін арттыру»

**Құрметті депутаттар!
Құрметті отырыстың қатысушылары!**

«Есеп беретін мемлекетті қалыптастыру» бойынша реформаны іске асыруға бағытталған «Ұлт жоспары – бес институционалдық реформаны жүзеге асыру жөніндегі 100 нақты қадам» (91,92,93-қадамдар) шеңберінде берілген Ел басынының тапсырмаларын іске асыру мақсатында Бюджет кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

Бюджет қаражаттың шығындарының негізгі басымдықтардың бірі оңтайландыру болып табылады, шығындарды қайта бағдарлау және оның тиімділігін арттыру бөлігінде.

Мемлекеттік органдардың дербестігін кеңейту және нысаналы индикаторларға қол жеткізу үшін - бір бюджеттік бағдарлама шегінде дербес қайта бөлуге құқығы берелді.

Бұл ретте, дербестікті кеңейтілуіне байланысты бюджеттік бағдарламалар әкімшілерінің бірінші басшыларына және бағдарламалар басшыларына тәртіптік жауапкершілік

енгізілді.

Стратегиялық жоспарларды қайта форматтау шеңберінде стратегиялық жоспардың және бюджеттік бағдарламалардың жаңа жеңілдетілген форматы әзірленді.

Бұл ретте, міндеттер мен нәтижелер көрсеткіштері бюджеттік бағдарламаларда, ал іс-шаралар - операциялық жоспарларда көрсетілді.

Стратегиялық жоспардың жаңа форматы тек стратегиялық бағыттарды, мақсаттар мен мемлекеттік орган қызметінің нысаналы индикаторларын қамтиды.

Стратегиялық мақсаттармен бюджет шығыстардың өзара байланысын күшейту мақсатында бюджеттік бағдарламалар стратегиялық мақсатқа сәйкес қалыптастырылады. Бұл бір стратегиялық мақсатқа жетуге бағытталған шығыстарды бір бюджеттік бағдарламаға енгізуді қарастырады.

2016-2018 жылдарға республикалық бюджеттің жобасы әзірленген кезінде белгіленген бюджет құрылымы шеңберінде бюджеттік бағдарламалар ірілендірілді.

***Анықтама.** Республикалық бюджеттік бағдарлама саңы 519-дан 220-ға азайды.*

Нәтижесінде бюджеттік бағдарлама әкімшілерінде бюджетті атқару кезінде икемділігі пайда болды, бюджеттік бағдарлама шеңберінде қаражатты басқару мүмкіндігі артты.

Аумақтық даму бағдарламасымен және стратегиялық жоспармен анықталған бюджеттік бағдарламаның соңғы нәтижесіне және мақсатына жетуге бағытталған шығындарды бөлек бюджеттік бағдарламаларға бөлу туралы норма

енгізілді.

Бюджеттік бағдарламаның мониторингі мен бағалануы тікелей және соңғы көрсеткіштердің негізінде жүзеге асырылады.

Қазіргі уақытта жергілікті деңгейдегі бюджеттік бағдарламаларды ірілендіру мәселесі қарастырылуда.

Бұдан басқа қазіргі бар бюджеттік жоспарлау жүйесі **кассалық негізде** құрылған, ал алдыңғы қатарлы халықаралық практика **есептеу принципін** пайдаланады. Бұл принцип төлем уақытына қарамастан, оларды жасау фактісі бойынша операция қорытындыларын танумен қамтамасыз етіледі. Ол қабылданған шешімдердің тек ақша ағындарына емес, үкіметтің ұзақ мерзімді активтері мен міндеттеріне де толық әсерін алуға мүмкіндік береді.

Қазіргі кезде Министрлікпен осы әдісті әзірлеу мен ендіру жұмыстары жүргізуліде.

Нәтижеге жету бойынша бюджет жобасын және оны атқару туралы есептілікті ұсынудың жаңа нысаны енгізілді.

Бұл ретте, жаңа нысан:

- стратегиялық жоспардың немесе аумақтың даму бағдарламасын мақсаттары мен жоспарланған мақсатты индикаторларды бюджеттік шығыстар байланысымен тікелей және соңғы көрсеткіштерін сипаттауды;

- стратегиялық жоспарлардың жоспарланған мақсатты индикаторлары туралы және бюджеттік бағдарламалардың соңғы нәтижелері бойынша бюджеттік бағдарлама әкімшілерінің басшыларын тыңдауды;

- стратегиялық жоспардың, аумақтардың даму бағдарламаларының мақсатты индикаторларына жету туралы ақпаратты, бюджеттік бағдарламаның нәтижелік көрсеткіштерін, оларға қол жеткізбеу себептерін сипаттауды;

- жылдық есепті талқылау кезінде:

бюджеттік бағдарламалардың тікелей және соңғы көрсеткіштеріне жету, аумақтық даму бағдарламасының мақсатты индикаторлары мен бюджеттік бағдарламаларды іске асыру туралы бағдарлама әкімшілерінің басшыларын тыңдауды қосады.

Нәтижеге бағдарланған бюджеттеуді одан әрі еңгізу барысында, бюджет қаражаты бюджеттік бағдарламаның соңғы нәтижесіне жету үшін бөлінуі тиіс. Мемлекеттік органның қызметі мақсатты индикаторларға, тікелей және соңғы нәтижеге жету үшін бағытталуы тиіс.

Бюджетті атқаруды жетілдіруді кезінде бюджеттік бағдарлама әкімшілері басты мақсат етіп бюджеттік бағдарламаны іске асыру үшін тиімділікті, нәтижелікті және уақтылықты қоюы тиіс.

Мемлекеттік органдардың бағалаудың жаңа жүйесін ендіру шегінде бағаланатын бағыттар оңтайландыруда, оның ішінде бюджеттік қаражатты басқаруды бағалаумен стратегиялық мақсаттар мен жетістіктерін бағалауды бір бағытқа біріктіру. Бұл стратегиялық мақсаттардың жетістіктерін, нәтиже қорытындысын және бюджеттік бағдарламалардың іске асырулыуының тиімділігін кешенді бағалауды қамтамасыз етеді.

Мемлекеттік аудиттің мақсаты бюджет қаражатын пайдалану тиімділігін арттыру болып табылады.

Бұл ретте, тиімділікті арттыру көрсеткіштері – ол тиісті қызметтің тікілей және соңғы нәтижелерге қол жетуі болып табылады.

«Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» ҚР Заңымен көзделген функцияларды орындау шеңберінде, сақтандырудың жаңа аспаптары енгізілді.

Камералдық бақылау – 2016 жылдың басынан бері сәтті іске асыратын, қызметтің жаңа түрі, ол өткен жылдары өткізілген дәстүрлі тексерулермен салыстырғанда жоғары тиімділігін көрсетті.

Анықтама. 2015 жылмен салыстырғанда мемлекеттік сатып алуды қамту 2 есе артты – бұл 226 мың рәсім. Бақылау қорытындылары бойынша 2015 жылы 49,8 млрд. теңгеге, ал 2016 жылы жалпы сомасы 460 млрд. астам теңгеге бұзушылықтарға жол берілген жоқ. Тәуекелдердің белгісі бар шарттар мен төлемдер бойынша жұмыс нәтижесінде 7,1 млрд. теңге мөлшерінде бюджет қаражатын негізсіз пайдаланудың алдын алуға қол жеткізілді.

Аудиттің жаңа аспаптарын (*тиімділік және сәйкестік аудиттері*) енгізумен бірге, алдыңғы жылмен салыстырғанда, тексерулердің саны екі есе азайды, бұл ретте ықпал ету шараларымен 2015 жылға қарағанда бұзушылықтар көбірек жойылды.

Анықтама. 2016 жылы 2 755 аудиторлық іс-шара жүзеге асырылды, 2015 – 6 168 бақылау іс-шарасы. Ықпал ету шараларымен 2015 жылға қарағанда, 25 млн.теңгеге немесе жалпы сомасы 145 млрд. теңгеге бұзушылықтар жойылды.

Сондай-ақ, осы Заңмен көзделген іс-шаралардың бірі орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдардың

Ішкі аудит қызметтерінің әлеуетін күшейту болып табылады, олар проблемаларды оңтайлы шешу бойынша ұсынымдарды берумен бірге бірінші басшының құралы болып есептеледі.

Сонымен бірге, 2017 жылда Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті республикалық бюджет жобасының оның шығындарының негізгі бағыттары бойынша алдын ала бағалауын жүргізеді.

Бұл ретте, алдын ала бақылау республикалық бюджет шығындарының елдің әлеуметтік-экономикалық даму басымдықтарына, орталық органдардың мемлекеттік бағдарламаларды және стратегиялық жоспарларды бағалау нәтижесіне, есепті қаржы жылы бойынша республикалық бюджетті атқару бойынша есебіне Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетімен берілген қорытындылар мен ұсыныстарға сәйкес келуіне жасалады.

Алдын ала бағалаудың қорытындысы Қазақстан Республикасы Үкіметіне Республикалық бюджет туралы заң жобасын Қазақстан Республикасы Парламентіне жолдауға дейін ұсынылады және ұсынымдық сипатқа ие.

Қаражатты пайдалану тиімділігін арттыру мақсатында Үкімет жанынан комиссия құрылды, оның негізгі миссиясы бюджеттік заңнаманы талдау, жүргізілген тексеру нәтижелерін қарастыру және тиісті ұсынымдарды ұсыну болып табылады.

Қорытындылай келе, «Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» 2017 жылғы 30 қаңтардағы Мемлекет басшысының Қазақстан халқына жолдауын іске

асыру мақсатында бізбен қаражатты нақты экономикаға неғұрлым тезірек әрі тиімдірек жеткізу үшін бюджеттік рәсімдерді оңтайландыруды қарастыратын Бюджет кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу бойынша жұмыс жүргізілуде, нақтырақ айтқанда:

- бюджетті атқару барысында қаражатты түпкілікті нәтижелердің жоспарланған көрсеткіштері сақталған жағдайда бюджеттік бағдарлама әкімшілеріне қаражатты қайта бөлуге дербес құқық беру. Бұл ретте, даму бюджеттік бағдарламадан ағымдағы бюджеттік бағдарламаларға, сондай-ақ жаңа бюджеттік инвестициялық жобаларға қаражатты қайта бөлуге жол берілмейді;

- тиісті бюджетті түзету жолымен әр түрлі бюджеттік бағдарлама әкімшілері арасында тиімсіз бағдарламалардан қажетті бағдарламаларға қаражатты қайта бөлуге жол беру;

- арнайы резервті қоспағанда, Қазақстан Республикасы Үкіметі резервінің жалпы көлемін 2% мөлшерінде бекіту, сондай-ақ қаражатты тиімді пайдалану бойынша және резервтердің қолданылмаған қаражатын уақтылы қайтармағаны үшін жауапкершілікті анықтау;

- жекешелендіруден түскен түсімдерді қосумен Ұлттық қордың түсімдер көздерін ұлғайту;

- мемлекеттік жоспарлау жөніндегі орталық уәкілетті органмен келісім бойынша бюджетті жоспарлау жөніндегі орталық уәкілетті органға - республикалық бюджет туралы және оны түзету туралы, ал мемлекеттік жоспарлау жөніндегі жергілікті уәкілетті органға - жергілікті бюджет туралы және

оны түзету туралы асыру бойынша нормативтік құқықтық актіні бекіту бойынша құзыретті бекіту;

- мемлекеттік органдардың ағымдағы әкімшілік шығындары бойынша лимитін қарастыру;

- мемлекеттік-жекешілік әріптестік шарттарын тіркеу бойынша, республикалық деңгейде - бюджетті атқару жөніндегі орталық уәкілетті органда, жергілікті деңгейде – бюджетті атқару бойынша жергілікті уәкілетті органда тіркеу және тіркелгені туралы куәлік беру;

- дамуға нысаналы трансферттерді қолдану кезінде жауапкершілікті арттыру және алдында есептелген трансферттердің толық және тиімді пайдалану шарты болған жағдайда ғана жергілікті бюджетке қаражатты аудару.

Назарларыңыз үшін рахмет.